

Områdegjennomgang av tildelinger til forskning. Mandat for ekspertgruppe.

Bakgrunn

Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning setter følgende overordnede mål: styrket konkurransekraft og innovasjonsevne; å løse store samfunnsutfordringer; å utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet. Langtidsplanen har også seks overordnede prioriteringer: Hav; Klima, miljø og miljøvennlig energi; Fornyelse i offentlig sektor og bedre og mer effektive velferds-, helse- og omsorgstjenester; Muliggjørende teknologier; Et innovativt og omstillingsdyktig næringsliv; Verdensledende fagmiljøer.

Høy vitenskapelig kvalitet er grunnleggende for alle de prioriterte områdene. Forskning av høy vitenskapelig kvalitet kjennetegnes ved at den bringer ny kunnskap, og i tillegg er original, solid og har høy faglig relevans eller samfunnsmessig nytteverdi.

I Norge har vi mange gode fagmiljøer og et velutviklet næringsliv på flere områder. Samtidig peker flere utredninger på at norsk forskning har potensial for å bli bedre. Produktivitetskommissjonen understreker blant annet at forskning av lav vitenskapelig kvalitet har liten verdi, uavhengig av om temaet er relevant. Kunnskap og kompetanse er blant de viktigste konkurransefaktorene vi har. Ny innsikt og erkjennelse og flinke fagfolk med gode ferdigheter er utgangspunktet for hvordan vi møter de store samfunnsutfordringene. Det er også dette som legger til rette for verdiskaping, både i offentlig sektor og i næringslivet. De positive effektene av Langtidsplanen vil avhenge av at ressursene kanaliseres til forskning av høy vitenskapelig kvalitet på prioriterte områder, og av at tildelingen er effektiv.

Forskningsrådet er et sentralt virkemiddel for regjeringen for å utvikle forskningssystemet og for å gjennomføre de forskningspolitiske prioriteringene. Forskningsrådet forvalter drøyt en fjerdedel av de offentlige forskningsmidlene. I tillegg kanaliseres offentlige forskningsbevilgninger direkte til helseforetakene, til universiteter og høyskoler, til instituttsektoren og til EU-kontingent og annet internasjonalt forskningssamarbeid. Forskningsrådet skal tildele etter konkurranse, og skal identifisere og støtte forskning av høy vitenskapelig kvalitet. Det er derfor særlig viktig at Forskningsrådets virkemidler effektivt kanaliserer forskningsbevilgningene til forskning av høy vitenskapelig kvalitet.

Beskrivelse av oppdraget

Formålet med områdegjennomgangen er å vurdere systemet for tildeling av offentlige forskningsmidler under Norges forskningsråd. Gjennomgangen skal beskrive dagens situasjon, og vurdere og anbefale tiltak som bedrer effektiviteten i bevilgningssystemet, både gjennom økt kvalitet på de tildelte prosjektene og gjennom reduserte administrasjonskostnader, blant annet i søknadsprosessen og i prosjekthåndteringen både i Forskningsrådet og hos forskningsinstitusjonene. Økt kvalitet i forskningen og reduserte administrasjonskostnader skal være hovedtema for gjennomgangen. Samtidig må det tas hensyn til de andre hovedmålene i forskningspolitikken, slik de er gitt i Langtidsplanen. Vurderingen av systemet for tildeling av offentlige forskningsmidler i Forskningsrådet må foretas i lys av det samlede offentlige finansieringssystemet.

Regjeringen har i 2015 fastsatt fem mål for Forskningsrådets virksomhet: økt vitenskapelig kvalitet; økt verdiskaping i næringslivet; møte store samfunnsutfordringer; et velfungerende

forskningssystem; god rådgiving. Områdegjennomgangen av Forskningsrådet skal ses i sammenheng med det igangværende prosjektet om bedre styring av Forskningsrådet.

Ekspertgruppen skal beskrive, vurdere og anbefale ulike alternative tiltak som kan gi økt kvalitet i forskningen og redusert ressursbruk i Forskningsrådet. Gruppens forslag til endringer skal synliggjøre innsparinger i administrasjonskostnader på minimum 10 pst. samt omdisponering av FoU-midler på minimum 1 mrd. kroner.

Ekspertgruppen skal beskrive dagens situasjon og identifisere utfordringer og forbedringsområder, herunder

- Forskningsrådets bidrag til å fremme kvalitet i forskningen, inkludert en sammenlikning på tvers av de ulike finansieringsordningene/virkemidlene
- føringer fra departementene, både omfang og detaljgrad, og hvordan disse påvirker kvaliteten i forskningen og ressursbruk i administrasjonen
- utviklingen i administrasjonsutgifter i Forskningsrådet, herunder hvordan administrasjonsutgifter finansieres over bevilgningene fra ulike departementer, og ressursbruken blant søkere og støttemottakere, inkludert en sammenlikning på tvers av de ulike finansieringsordningene/virkemidlene.

Gruppen skal gjøre en vurdering av om disponering av forskningsmidler på tvers av programmer/virkemidler (for eksempel å finansiere fremragende søknader til åpne programmer på budsjett for et egnet tematisk program) kan styrke Forskningsrådets bidrag til kvalitet i forskningen. Det skal også vurderes om bevilgninger til administrasjonskostnader i NFR skal gis på én rammestyrte post.

Alle tiltak som ekspertgruppen anbefaler skal inkludere en vurdering av potensielle effekter på de samlede målene regjeringen har satt for forskningspolitikken, jf. Langtidsplanen. Tiltakene må vurderes i lys av det samlede offentlige finansieringssystemet, blant annet hvorvidt endringer i Forskningsrådet kan ha uheldige, utilsiktede virkninger på andre deler av forskningssystemet. Ekspertgruppen skal samtidig ikke foreta konkrete vurderinger av andre deler av finansieringssystemet.

Gruppen skal gi anbefalinger om tiltak som kan implementeres innen 1. januar 2018. Gruppen kan også vurdere tiltak eller prosesser der tidshorisonten er noe lengre. Gruppen skal hente inn innspill fra hovedstyret i Norges forskningsråd, forskningsinstitusjoner og departementer i forbindelse med arbeidet. Gruppens sluttrapport vil gjøres offentlig tilgjengelig.

Prosjektorganisering og tidsplan

Områdegjennomgangen skal foretas av en ekspertgruppe. Gruppen vil bestå av maksimalt tre personer. Minst to av deltakerne skal ha kjennskap til forskningssektoren, og minst én av deltakerne skal ha kjennskap til organisering, effektivisering og prosessforbedring. Gruppens sammensetning skal samlet gi et godt grunnlag for å vurdere systemet for tildelinger av forskningsmidler under Norges forskningsråd. Minst én av deltakerne skal komme fra et annet land enn Norge.

Gruppen skal levere endelig rapport senest 1. februar 2017. Et utkast til rapport skal legges frem for hovedstyret i Forskningsrådet til uttalelse før endelig rapport ferdigstilles. Avvik i fremdrift må tas opp med departementene.

Kostnader til gjennomføring deles likt mellom Kunnskapsdepartementet og Finansdepartementet. Det vil bli opprettet et sekretariat ledet av KD, med deltakelse fra FIN og Forskningsrådet.